

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-58>

УДК 338.2

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДОСВІДУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СТАНУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У РАЗІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС

RECOMMENDATIONS FOR STUDYING THE EXPERIENCE OF EU MEMBER STATES AND FORECASTING THE STATE OF UKRAINE'S ECONOMY IN THE EVENT OF EU MEMBERSHIP

Бондаренко Тетяна Миколаївна

кандидат економічних наук,
начальник навчально-методичного відділу з якості освіти,
Національна академія мистецтв і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2216-4308>

Bondarenko Tetiana

National Academy of Fine Arts and Architecture

Вивчення позитивного і негативного досвіду країн, що набули членство в ЄС, розв'язання ними економічних проблем є першочерговим завданням українських вчених. Зважаючи на неповну і суперечливу інформацію у періодичних виданнях, наукових публікаціях і статистичних збірниках, вважаємо, що вітчизняним фахівцям, які вивчають проблеми євроінтеграції України доцільно подати запит безпосередньо до виконавчих органів влади країн-членів ЄС для одержання повної і достовірної інформації з попередньо обумовленою потребою в ній. Пропонуємо залучити вітчизняних економістів, аналітиків, експертів до наукового проекту, мета якого – економічний добробут та соціальна безпека України. Роль науковців у проекті вбачаємо в обґрунтуванні актуальності і цілей економічного розвитку та соціальної безпеки України, у систематизації інформації з сучасних зарубіжних інформаційних джерел та періодичних видань, у застосовуванні порад всесвітньо відомих аналітиків, бізнесменів та експертів для досягнення поставлених цілей, у виробленні пропозицій, науковому обґрунтуванні та розробці заходів і моделей економічного зростання та соціальної безпеки.

Ключові слова: країни-члени ЄС, євроінтеграція, інформація, прогнозування економічного розвитку, вітчизняні вчені.

Since the beginning of the Russian-Ukrainian war, Europe has provided substantial financial support to Ukraine, offering hope that the EU will continue to support joint economic and social projects in the future. Studying both the positive and negative experiences of countries that have gained EU membership, as well as how they resolved their economic challenges, is crucial for Ukraine. The purpose of this article is to analyze the access of domestic scientists to comprehensive and reliable information for studying the experiences of EU member states within the context of Ukraine's European integration processes. Given the incomplete and contradictory information in periodicals, scientific publications, and statistical reports, it is advisable for Ukrainian experts studying the challenges of Ukraine's European integration to submit requests directly to the executive authorities of EU member states to obtain complete and reliable information tailored to their specific needs. To clarify the role of scientists in addressing economic and social issues, we recommend sending a request to the leadership of EU countries with stable economies, asking for information about who is directly involved in forecasting key economic performance indicators, what specific issues in this context are entrusted to economists, and how the state uses scientific developments by researchers on EU integration matters. We propose involving Ukrainian economists, analysts, and experts in a scientific project aimed at Ukraine's economic well-being and social security. The role of scientists in this project would be to justify the relevance and goals of Ukraine's economic development and social security, to systematize information from modern international information sources and periodicals, and to apply the advice of world-renowned analysts, businesspeople, and experts to achieve these goals. The project would involve developing proposals, providing scientific justification, and formulating measures and models for economic growth and social security. It would be appropriate to host the project's portal on the website of the Ministry of Economy of Ukraine for submitting applications, public discussions, and monitoring the portal's progress.

Keywords: EU member states, European integration, information, economic development forecasting, domestic scientists.

Постановка проблеми. 14 грудня 2023 року лідери ЄС погодили відкриття переговорів з Україною щодо вступу в ЄС і вкотре підтвердили своє зобов'язання продовжувати активну підтримку країни та її народу доти, доки необхідно. Помітні перші результати партнерства: дослідницькі, інноваційні та освітні програми ЄС «Горизонт Європа», «Еразмус», «Єдиний ринок», «Механізм Сполучення Європи» [10].

Від початку російсько-української війни Європа надає потужну фінансову підтримку Україні, і це дає надію, що і в майбутньому ЄС підтримуватиме спільні економічні та соціальні проекти. Програма «50 мільярдів євро для України», яка набула чинності 1 березня 2024 року, передбачає стабільне фінансування у вигляді грантів і позик для підтримання відновлення, реконструкції та модернізації України на період 2024–2027 років. Кабінет Міністрів України ухвалив план до програми Ukraine Facility, який передбачає отримання Україною 16 млрд євро у 2024 році. План є основою надання фінансової підтримки в межах програми «50 мільярдів євро для України». Він містить структурні реформи, яким відповідають понад 100 кварталних індикаторів: європейські підходи до реформи державного управління, боротьби з корупцією, економічні та секторальні реформи у різних сферах (енергетика, аграрна галузь та ін.). У документі прописані наскрізні напрями, такі як «зелений» перехід, цифровізація, євроінтеграція. План розроблявся спільно з європейськими партнерами з метою підсилення України та наближення її членства в ЄС. Найближчим часом Україна передасть план на розгляд Єврокомісії [2].

Важливим для України є вивчення досвіду розв'язання економічних проблем країнами, які набули членство в ЄС. Зокрема після вступу Польщі в ЄС у країну почали інвестувати не тільки фонди Євросоюзу, а й приватні інвестори, які вкладали кошти у розбудову машинобудування та виробництва техніки. У 2014 році Польща стала найбільшим виробником складної побутової техніки в Європі, випередивши Італію і Німеччину.

Проте не завжди новий член ЄС отримує повний доступ до спільного ринку. Наприклад, навіть після набуття статусу члена ЄС (2007 р.) Румунію обмежили у доступі до ринку сільськогосподарських продуктів, щоб не допустити можливе падіння ринку через вплив дешевої продукції, а також щоб зробити перехід плавним для усіх гравців ринку [7].

Експерти надають обґрунтовані відповіді на питання, які можуть виникнути в Українській правовій, маркетинговій та економічній системах після набуття членства в ЄС [6]. Зокрема наслідком торговельної інтеграції в рамках реалізації Зони вільної торгівлі з ЄС стала модернізація торговельної політики України. Основними її домінантами є: зростання товарообороту між країнами та зростання частки європейських країн у структурі зовнішньої торгівлі України; зменшення ввізних мит; покращення умов доступу до ринку; гармонізація законодавства; встановлення тарифних квот; істотне зниження нетарифних бар'єрів у торгівлі; домовленості країн щодо удосконалення роботи митниць; гармонізація системи технічного регулювання; системи стандартизації, метрології, оцінки відповідності та ринкового нагляду; санітарні та фітосанітарні заходи; посилення захисту прав інтелектуальної власності.

Загрози викликані відмінностями економічного рівня розвитку країн; розміром ринку; ступенем інтеграції у глобальну економіку, що посилюють асиметрію торговельної інтеграції. Ключовими загрозами є посилення конкурентного тиску на вітчизняний бізнес; війна з російською федерацією, що призвела до запровадження режиму найбільшого сприяння, торговельних бар'єрів і ембарго. Нинішня структура експорту та імпорту демонструє небезпечну для України технологічну диспропорційність: сировинний імпорт з України та високотехнологічний експорт з ЄС; збереження негативного сальдо зовнішньої торгівлі за більшістю груп товарів; обмежений вихід вітчизняного бізнесу на ринок ЄС внаслідок високого рівня нетарифного захисту, насамперед, на сільськогосподарську продукцію [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема економічних наслідків та перспектив вступу до Європейського Союзу є однією з найбільш актуальних у сучасних наукових дослідженнях. Вчені та аналітики активно вивчають досвід країн, що приєдналися до ЄС, з метою оцінки впливу цього процесу на різні аспекти економіки України, що підтверджується значною кількістю публікацій [4; 5; 8; 9; 10].

Проте науковці не завжди володіють достатньою інформацією, оскільки оперують винятково доступними статистичними базами даних і публікаціями українських та зарубіжних фахівців. До того ж, інформація може бути суперечливою. Наприклад, М. Семенюк стверджує: «Жодній з держав регіону Східної

Європи ЄС не надавав гарантій членства, навіть у далекій перспективі. Проте ЄС виробив інструменти, які використовуються задля реалізації своїх інтересів у відносинах з сусідніми державами» [8]. На наш погляд, потрібні вагомі докази такого твердження. Окремі публікації взагалі є суперечливими за змістом. Наприклад, в одній публікації йдеться про те, що Європейський Союз робить для України набагато більше, ніж колись він робив для країни, яка не є членом ЄС [4], а в інших, – що для Польщі ЄС зробив більше ніж для України [4; 5; 9]. Таким чином, щоб ефективно працювати над досліджуваною проблематикою фахівцям економічного профілю потрібна повна та достовірної інформація.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підлягає сумніву достатність і повнота інформації, якою володіють вчені для формулювання висновків та пропозицій щодо вирішення суперечливих питань та проблем у контексті євроінтеграції України. Звіти відомих міжнародних економічних організацій не дають вичерпної інформації, адже звіт може бути написаний для певних потреб, тому виокремити потрібний матеріал досить складно. Фахівці економічного профілю стикаються з проблемою відсутності повної та достовірної інформації для дослідження економіки країн-членів ЄС.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в аналізі доступу вітчизняних вчених до повної і достовірної інформації для вивчення досвіду країн-членів ЄС у контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальним питанням для вітчизняної науки і практики є напрямок економічного розвитку України у разі набуття нею повного членства в ЄС. Виникає питання: чому у Польщі та Чехії відбувається економічне піднесення, а Болгарія, Румунія та Франція демонструють економічний спад та своєрідну кризу? Безперечно, що ці питання потребують ретельного дослідження економіки країн в динаміці. З моменту вступу в ЄС законодавчі та виконавчі органи влади цих країн та європейська комісія постійно працюють над вирішенням проблемних економічних та соціальних питань, аналізують великий обсяг інформації, на основі якої приймають рішення з окремих системних питань.

Для прогнозування економічного розвитку України у складі ЄС на основі вивчення досвіду країн-членів ЄС, вважаємо за

необхідне визначитися з тим, яким чином отримати повну інформацію для проведення дослідження. Безумовно, що така інформація є в країнах, економіка яких досліджується.

Економічні проблеми перебування країн у ЄС пов'язані з багатьма внутрішніми і зовнішніми питаннями – ринками, політикою, соціальними питаннями, системами захисту та ін. Відповідно, для отримання повної та достовірної інформації доцільно подати запит до виконавчих органів влади цих країн.

Про зацікавленість у приєднанні України до ЄС та наданні їй членства свідчить політична і фінансова підтримка України з боку ЄС. Але, щоб Україна не повторила помилок інших країн, зокрема Греції, економічні експерти повинні ретельно вивчати проблеми розвитку економіки цих країн. Вважаємо, що у разі інтеграції України в ЄС експерти ЄС за запитом повинні надати інформацію про досвід країн-членів ЄС для того, щоб Україна могла визначитись із станом економіки, виробничого потенціалу, соціальним та політичним середовищем.

У вирішенні цих проблем повинні брати активну участь вітчизняні вчені, але за умови володіння ними повною і достовірною інформацією, необхідною для дослідження. Роль вчених полягає у виробленні методу дослідження конкретних питань та вирішенні аналітичних завдань. Проте це не означає, що вони обов'язково повинні давати повну відповідь на питання, оскільки не завжди володіють необхідними засобами. Водночас вчені можуть підказати, як отримати повну інформацію для вирішення поставлених завдань. Для цього доцільно з'ясувати, як долучалися вчені до вирішення економічних і соціальних питань у країнах ЄС.

Ще одне важливе питання стосується показників світової статистики, які використовують науковці у своїх дослідженнях. На багатьох сайтах статистичні дані оприлюднюються із значним запізненням (приблизно 2-3 роки). До того ж, на різних сайтах одні і ті ж статистичні показники за аналогічний період відрізняються. У дослідженні доцільно робити посилання на джерело (UNIDO, EUROSTAT), але, потрібно враховувати, що якщо брати, наприклад, один показник з одного джерела, а решту показників – з іншого, то такі дані будуть неспівставними, оскільки різні організації при зборі даних використовують різні методики.

Тому при проведенні наукового дослідження вважаємо за доцільне дотримуватися таких вимог:

1. Тема наукового дослідження повинна бути актуальною достатньо тривалий період часу і не піддаватися ризику втратити значущість.

2. З'ясувати, які теми, питання, об'єкти дослідження розкриті у дисертаційних роботах вчених-економістів розвинених країн.

3. Якщо в дослідженні необхідно використати дані світової статистики, то необхідно вивчити, з яких саме джерел беруть інформацію вчені-економісти розвинених країн і забезпечити українським вченим доступ до цієї інформації.

За свідченням багатьох співробітників наукових установ, вони отримують завдання від свого керівництва або з власної ініціативи працюють над проблематикою вступу України до ЄС. При цьому трапляються випадки, коли керівництво ставить завдання схвалення, критики, доповнення окремих положень Угоди з ЄС. Щоб з'ясувати, над якими саме проблемними питаннями доцільно працювати науковцям за тематикою дослідження можливого вступу України до ЄС, пропонуємо наступне:

1. Мати чіткі переконання про наявність напрацювань вчених провідних країн, членів ЄС з досліджуваної проблематики.

2. Якщо такі напрацювання існують, де саме вони висвітлені (в наукових статтях, матеріалах конференцій, робочих документах тощо).

3. З'ясувати, хто саме ставив такі питання перед вченими: держава, народ, преса, чи самі вчені перед собою з власної ініціативи.

Багато вчених-економістів намагаються спрогнозувати розвиток економіки та торгівлі України у разі поглиблення економічних та торговельних зв'язків з ЄС. Це важливе питання для економіки, але в нас є сумнів щодо об'єктивності його висвітлення вченими, оскільки вважаємо, що більш об'єктивні оцінки розвитку зовнішнього та внутрішнього ринку мають, наприклад, вітчизняні та іноземні інвестори України. У них є можливість скористатися послугами державних органів статистики, експертів-аналітиків, фахівців маркетингових агентств, у тому числі й міжнародних. Тоді як у наукових публікаціях здебільшого зустрічаються посилання лише на публікації інших вчених, статистичні бази даних державних структур України та загальнодоступні бази даних у мережі Інтернет. Водночас маркетингові агентства та консалтингові служби користуються не лише доступними базами даних, але й мають власні потужні

інформаційні бази та використовують напрацьований досвід і програмне забезпечення для дослідження ринку. Інвестори можуть замовити інформацію про аналіз кон'юнктури у комерційних організацій з великим досвідом роботи, а додаткову інформацію – у державних служб. Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що ми не стверджуємо, що вченим недоцільно займатися прогнозуванням результатів виробництва та торгівлі у випадку європейської інтеграції України, але наполегливо радимо з'ясувати:

– які служби займаються прогнозуванням економічних параметрів функціонування та стійкості економічних систем у розвинутих країнах, у тому числі у країнах ЄС із стійкою економікою;

– якою саме інформацією користуються фахівці цих служб для виконання поставленого завдання;

– за якими саме науковими напрямами працюють вчені цих країн з питань прогнозування економічних показників.

На нашу думку, вчені повинні працювати над розробкою методології та методики прогнозування, алгоритмів програмного забезпечення для прогнозування результативних параметрів, на основі об'єктивної інформації проводити наукові дослідження та експериментальні розрахунки.

Економістів, аналітиків, експертів доцільно залучати до наукового проекту, мета якого – економічний добробут та соціальна безпека України. Проект потрібно узгодити і затвердити на рівні провідних міжнародних організацій, залучити зарубіжних експертів до рецензування наукових та практичних розробок учасників проекту. Роль науковців у проекті вбачаємо в обґрунтуванні актуальності і цілей економічного розвитку та соціальної безпеки України, у систематизації інформації з сучасних зарубіжних інформаційних джерел та періодичних видань, у застосовуванні порад всесвітньо відомих аналітиків, бізнесменів та експертів для досягнення поставлених цілей, у виробленні пропозицій, науковому обґрунтуванні та розробці заходів, моделей економічного зростання та соціальної безпеки.

Для подання заявок, громадського обговорення та стеження за роботою порталу проекту його доречно розмістити на сайті Міністерства економіки України. Всі зареєстровані учасники та вільні відвідувачі можуть висловлювати побажання щодо формулювання мети та завдань проекту. Побажання можуть

систематизувати адміністратори, використовуючи анкетне опитування відвідувачів.

Висновки. Щоб визначитись із станом економіки, соціального та політичного середовища, виробничого потенціалу та, зрештою, готовністю України до вступу в ЄС, необхідно володіти об'єктивною і повною інформацією, конкретними прикладами досвіду

перебування окремих країн у ЄС. Для того, щоб напрацювання Українські вчених за проблематикою інтеграції України в ЄС були цікавими та потрібними, вони повинні мати чітке уявлення про те, в якому напрямку працювати, володіти достовірними прогностичними оцінками результативних економічних параметрів розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балежентіс А., Яценко О. Асиметрії торговельної інтеграції України та ЄС. *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1 (28). С. 32–62.
2. Допомога ЄС для України в 2024 році зменшиться до 16 млрд євро. URL: <https://finclub.net/ua/news/uryad-ukhvaliv-plan-dlya-ukraine-facility.html> (дата звернення: 27.09.2024).
3. Єврокомісія виділила Україні додаткові 1,5 мільярда євро мостового фінансування. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2244 (дата звернення: 27.09.2024).
4. ЄС робить для України набагато більше, ніж для інших країн. URL: <https://www.5.ua/svit/yes-robyt-dlia-ukrainy-nabahato-bilshe-nizh-dlia-inshykh-krain-ievrokomisar-78527.html> (дата звернення: 27.09.2024).
5. НАТО зробила для України набагато більше, ніж ЄС. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/nato-sdelala-ukrainy-gorazdo-bolshe-es-klimkin-1441964843.html> (дата звернення: 27.09.2024).
6. Нежигай І. Членство України в ЄС: чого чекати і які труднощі попереду. Факти. 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231101-chlenstvo-ukrayiny-v-yes-chogo-chekaty-i-yaki-trudnoshhi-poperedu/> (дата звернення: 27.09.2024).
7. Патока М. Що отримає Україна від членства в Євросоюзі, а ЄС – від вступу України? Financial Club. 2023. URL: <https://svidomi.in.ua/page/shcho-otrymaie-ukraina-vid-chlenstva-v-yevrosoiuzi-a-yes-vid-vstupu-ukrainy> (дата звернення: 27.09.2024).
8. Семенюк М. Важелі впливу ЄС на держави Східної Європи. Науковий блог НаУ «Острозька академія». 2012. URL: <https://naub.oa.edu.ua/vazheli-vplyvu-es-na-derzhavy-shidnoji-evropy/> (дата звернення: 27.09.2024).
9. Україна може отримати від МВФ значно більше ніж заплановані \$40 млрд. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?ukrayina_mozhe_otrimati_vid_mvf_znachno_bilshe_nizh_zaplanovani_40_mlrd_minfin&objectId=1341026 (дата звернення: 27.09.2024).
10. Шлях України до вступу до ЄС. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk (дата звернення: 27.09.2024).

REFERENCES:

1. Balezhentis A., Yatsenko O. (2018) Asymetrii torhovelnoi intehratsii Ukrainy ta YeS [Asymmetries of the trade integration of Ukraine and the EU]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International economic policy*, vol. 1(28), pp. 32–62.
2. Dopomoha YeS dlia Ukrainy v 2024 rotsi zmenshytsia do 16 mlrd yevro [EU aid to Ukraine will decrease to 16 billion euros in 2024]. Available at: <https://finclub.net/ua/news/uryad-ukhvaliv-plan-dlya-ukraine-facility.html> (accessed September 27, 2024).
3. Yevrokomisiia vydilyla Ukraini dodatkovi 1,5 miliarda yevro mostovoho finansuvannia [The European Commission allocated an additional 1.5 billion euros of bridging financing to Ukraine]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2244 (accessed September 27, 2024).
4. YeS robyt dlia Ukrainy nabahato bilshe, nizh dlia inshykh krain [The EU does much more for Ukraine than for other countries]. Available at: <https://www.5.ua/svit/yes-robyt-dlia-ukrainy-nabahato-bilshe-nizh-dlia-inshykh-krain-ievrokomisar-78527.html> (accessed September 27, 2024).
5. NATO zrobyla dlia Ukrainy nabahato bilshe, nizh YeS [NATO has done much more for Ukraine than the EU]. Available at: <https://www.rbc.ua/ukr/news/nato-sdelala-ukrainy-gorazdo-bolshe-es-klimkin-1441964843.html> (accessed September 27, 2024).
6. Nezhyhai I. (2023) Chlenstvo Ukrainy v YeS: choho chekaty i yaki trudnoshchi poperedu [Membership of Ukraine in the EU: what to expect and what difficulties lie ahead]. *Fakty – The facts*. Available at: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231101-chlenstvo-ukrayiny-v-yes-chogo-chekaty-i-yaki-trudnoshhi-poperedu/> (accessed September 27, 2024).

7. Patoka M. (2023) Shcho otrymaie Ukraina vid chlenstva v Yevrosoiuzi, a YeS – vid vstupu Ukrainy? Financial Club. Available at: <https://svidomi.in.ua/page/shcho-otrymaie-ukraina-vid-chlenstva-v-yevrosoiuzi-a-yes-vid-vstupu-ukrainy> (accessed September 27, 2024).

8. Semeniuk M. (2012) Vazheli vplyvu YeS na derzhavy Skhidnoi Yevropy. [Levers of influence of the EU on the states of Eastern Europe]. Naukovyi bloh NaU «Ostrozka akademiia» – Scientific blog of the National University of Ostroh Academy. Available at: <https://naub.oa.edu.ua/vazheli-vplyvu-es-na-derzhavy-shidnoji-evropy/> (accessed September 27, 2024).

9. Ukraina mozhe otrymaty vid MVF znachno bilshe nizh zaplanovani \$40 mlrd [Ukraine can receive much more than the planned \$40 billion from the IMF]. Available at: http://zaxid.net/news/showNews.do?ukrayina_mozhe_otrimati_vid_mvf_znachno_bilshe_nizh_zaplanovani_40_mlrd__minfin&objectId=1341026 (accessed September 27, 2024).

10. Shliakh Ukrainy do vstupu do YeS [Ukraine's path to joining the EU]. Available at: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/ukraines-path-towards-eu-accession_uk (accessed September 27, 2024).